

IKONSÄLLSKAPET

Rundbrev 49

September 2018

*Styrelsen hälsar medlemmarna
välkomna till höstens aktiviteter!*

25 september 19.00. OBS Tiden.

Ikonforskaren Svetlana Svensson talar om
Gotländska glasmålningar från början av 1200-talet och den bysantinska konsten
I samarbete med Katolskt forum
Sankta Eugenia, biblioteket
Kungsträdgårdsgatan 12

Oktober (exakt dag meddelas i augusti): Workshop om ikoner

6 december 18.00

Filosofie doktor Irina Brändén talar om sin avhandling om Sankt Nikolaus vitaikon
Stockholms universitet, Södra husen, E-497

Välkomna! Se även vår hemsida: <https://ikonsallskapet.com>

Ikonsällskapets styrelse:

Per-Arne Bodin, ordförande, pab@slav.su.se
Thomas Birath, tbirath@hotmail.com,
Kaj Engelhart, kajcaritas@hotmail.com,
Eva Grafström, ekg@telia.com,
Elisabeth Löfstrand, elo@slav.su.se,
Regina Lundvall, regina.lundvall@gmail.com,
Ludmila Schuisky-Olsson, kassör, 7540455@gmail.com

IKONSÄLLSKAPETS GREKLANDSRESA APRIL 2018

Resans mål var att se och lära känna Peloponnesos, en spännande del av Grekland med en historia som skär genom årtusenden och som lämnat minnen från den tidiga grekiska kulturen med dess gudavärld. Men också från andra riken och kulturer, det romerska, det bysantinska, det ottomanska, korsfarare och venetianare, allt i ett landskap vars skönhet är imponerande. Vi, en grupp på några 20 medlemmar från Ikonsällskapet, färdades på denna halvö under en vecka mellan 22 – 29 april 2018.

Färden startade en söndag förmiddag då Sällskapetets medlemmar lämnade Atens flygplats i en buss, med en skicklig chaufför bakom ratten och en utmärkt kunnig och charmerande guide Ioannis Kiortsoglu bakom mikrofonen. Ioannis är känd från tidigare resor och hade också varit med i planeringen av denna. Ytterligare två av resans arkitekter fanns också på plats, Efti Papadopoulou –Georlin satt längst fram och resebyråns Konstantinos Karajanidis längst bak. Båda med vakande sinnen som såg till att inga missöden inträffade.

Bussen satte fart västerut mot Peloponnesos, efter en dryg timmes färd stod vi vid den bro som går över Korintkanalen. Kanalen som är 6 km lång, går som ett smalt streck genom landskapet och förbinder vattnen på bägge sidor av kanalen och byggdes i slutet på 1800 talet av ungerska ingenjörer. Detta kunde vi och framför allt min fru som är ungerska stolt konstatera på det monument som fanns vid ena brofästet.

1893 var året då kanalbygget var klart och det blev slutpunkten på ett projekt som man brottats med under årtusenden. Innan den var klar hade man på olika sinnrika sätt släpat båtar över näset, bland annat med stockar insmorda med fett för slippa den långa resan, som också ofta var farlig, runt hela Peloponnesos.

Dock var det så att kanalen snabbt förlorade sin betydelse för kommersiell sjöfart då båtarna blivit allt större för att kunna ta mycket last. Kanalen var helt enkelt för smal.

Väl över bron var vi snart i det antika Korint. Jesu lärjunge Paulus hade redan varit där, han kom dit på sitt första besök år 49/50, och stannade i 18 månader. Nog kunde vi ana att vi strövade på den mark där en gång Paulus gått även om platsen delvis såg annorlunda ut. Korint var redan då en stad med en avsevärd historia. Den hade, tack vare sitt geografiska läge nått en höjdpunkt omkring ett halvt millenium före vår tideräkning. Det mäktiga templet ägnat åt Apollo byggdes ca 550 f Kr och vad som står kvar är fortfarande imponerande. Romarna intog och demolerade staden 146 f Kr, den låg för träda runt 100 år innan en återuppbyggnad startade och staden växte snabbt. När Paulus kom dit måste han ha mötts ett vimmel av olika kulturer och religioner. Det var ett myller av liv, med flärd, lyx och fattigdom. Många var tillfälliga besökare som sjömän och handelsmän. Här var även romerska soldater placerade. Pengar omsattes snabbt och spekulation, spel, dobbel och prostitution hörde till vardagen. Det religiösa livet var omfattande. Det sägs att det fanns åtminstone 26 heliga platser för tillbedjan av olika gudar. Paulus stannade i staden i 18 månader och byggde upp en kristen församling. Han besökte staden ytterligare 2 gånger några år sedan. Mellan dessa besök behöll han kontakten med församlingen och Korinterbrevet är skrivna i perioder dessemellan. De var ursprungligen fem varav två är bevarade. De är som vi vet fyllda med förmaningar hur man bäst lever ett kristet liv och är centrala texter i bibeln. Nu var livet lugnare, det nya moderna Korint har vuxit upp på några kilometers avstånd och lämnat det gamla till de skaror som vandrar i Paulus fotspår. Just idag var vi väl inte så många vilket var skönt, det ger större utrymme till fantasin, denna märkliga skapelse som tillåter oss att förflytta oss över årtusenden på delar av en sekund och måla bilder av det förflutna. Var det inte trots allt Paulus som smet bakom hörnet vid den gamla synagogan? Efter en sen lunch fortsatte vi mot staden Nafplio eller snarare en bit utanför själva staden. Hotellet för övernattnings låg vid en lugn vik och några av deltagarna till tillfället i akt för säsongens första bad innan det blev dags för ett tidigt sänggående. Sömnen gned i mångas ögon, natten innan hade varit kort då samlingen för avfärd på Arlanda var redan halv fem på morgonen.

Epidauros – Mykene

Denna den andra dagen började som alla de kommande dagarna med en busstur som denna dag gick till Epidauros där ett ”hälsocenter” (på engelska asclepeion) grundades på 400 talet f Kr av Asklepios, en man som enligt myten, torde ha varit en gud eller snarare en ”hero” en människa med övermänskliga förmågor. Området har rika lämningar av tempel, sjukhusbyggnader samt en teater. En helhetssyn på människan tillämpades där också själen fick en plats. Det var det mest uppskattade hälsocentret i den klassiska antiken som fick

efterföljare på flera ställen runt Medelhavet bland annat på ön Kos. Platsen lades på UNESCOs världsarvslista 1988.

Vi guidades igenom det lilla museet i hård konkurrens med andra besökande grupper och kunde där också betrakta en staty av Asklepios, pampigt stående med en stav i sin hand där en orm slingrar sig uppför. Det var den så kallade Asklepiosstaven som blivit en symbol för läkekonsten.

Patienter, som kom ofta långväga för en behandling, fick först genom genomgå en reningsperiod (katharsis) som kunde pågå i flera dagar med bland annat bad, diet samt en rening av själen genom konst och musik. Dessutom prisades Asklepios med gåvor och böner. I slutet av denna fas förväntades en bön från någon av centrets präster, en bön som skulle lätta på patientens själ och förbereda hen på nästa steg, drömterapi (inkubation). Patienten tillbringar en natt i templet tillägnat Asklepios och under sömnen besöks hen av en gud, om lyckan står bi kan det vara Asklepios själv. I drömmen meddelas en förhoppningsvis adekvat behandling och steg till ett hälsosammare liv. Om detta inte sker kan en drömtydare/präst i efterhand tolka drömmarna och ge råd om behandling. Att råden varit framgångsrika fanns flera bevis för i form av votivgåvor.

Vi tog farväl genom att besöka teatern, en imponerande skapelse, en av de bättre för att inte säga den bästa från Antiken. Sedan några årtionden tillbaka är den åter i bruk, föreställningar ges regelbundet.

Efter denna insikt om den tidiga medicinens utveckling var det åter dags att embarkera bussen och fortsatte mot dagens nästa mål, Mykene. En plats som har fått gett namn åt en hel kultur som hade sin storhets tid 1500-1000 f Kr. Den upptäcktes åter på 1870 talet av den tyske affärsmannen och amatör arkeologen Heinrich Schlieman som också hade tur eller skicklighet att finna, guld, silver och ädla stenar i orörda gravar. De mesta finns nu att se på det Arkeologiska museet i Aten, det som de flesta nog känner till är den berömda guldmasken av Agamemnon, nu på hedersplats i museet.

Undertecknad var mest spänd på att med egna ögon få se den berömda lejonporten uppförd runt 1250 f Kr som jag väl mindes från en bild i en av mina skolböcker och sannerligen där var den i verkliga livet, imponerande i sin storlek, med de två, troligen mesopotamiska lejon som resta på bakbenen sträcker sig mot varandra med kraftfulla seniga kroppar. Placerade på toppen av ett valv som består av en fyra tons stenplatta på tre meters höjd infogad i en mur av rejäla stenblock. Det är entrén till den borg som ligger placerad på en höjd i landskapet.

Utgrävningar har gjort det möjligt att väl föreställa sig hur det en gång såg ut.

Nu blev det åter dags för det som skulle återkomma under de närmaste dagarna. Att gå uppför! Varefter marschen gick knoppades den av, deltagare som pustandes stannade till, oftast definitivt, under sken av att betrakta utsikten, som sannerligen var magnifik. Det var också en varm dag och när vi som sista sevärdhet fördes in i de stora men svala gravkamrarna med sina runda tak kändes det behagligt.

Kvällen tillbringades behagligt strövande i Nafplio, en stad som präglats, förutom av det grekiska, också av korsfarare, venetianare och turkar. I det Grekiska frihetskriget kom staden att få en central plats genom att bli huvudstad för Den första grekiska republiken 1821-1834. Moskées, kyrkor, arkitektur och andra minnesmärken från svunna tider gör staden vacker och ett romantiskt skimmer vilar över torg och gator. Kanske var det detta skimmer som ledde till att några av deltagarna missade den avtalade tiden för återsamling vid bussen. Missödet kunde dock snabbt korrigeras med ett telefonsamtal och några extra varv med bussen.

Olympia

Denna den tredje dagen av resan bröt vi upp för gott från hotellet utanför Nafplio och färden gick till det antika Olympia. Vi kom i hygglig tid på morgonen då det fortfarande var relativt glest med besökare, platsen fylldes sakta upp under dagen, man kunde lätt tänka hur det är vid högsäsong. Nu var det fortfarande april och även om det var varmt var det en bit ifrån ett tryckande högsommarväder. Således goda förutsättningar. Dessutom deklarerade vår

kunnige guide Ioannis att Olympia var hans favorit ställe ibland de grekiska kulturskatterna. Den plats han uppskattade mest.

Han samlade gruppen inne i den heliga lunden, Altis, där vi kom att stå på den mark som allt sedan de första Olympiska spelen 776 f Kr har varit den centrala platsen för spelen. Här finns resterna av det stora Zeustemplet som uppfördes på 400 talet f.kr, det var 64 meter långt och med en Zeusstaty som var över 12 meter hög, i guld och elfenben, Zeus satt på en rikt utskuren tron i trä smyckad med guld och ädelstenar, allt glänsande av olja som smordes på statyn för att förhindra uttorkning. Bakom våra ryggar där vi stod samlade reste sig pelare, en gång del av, den runda öppna pelarsalen, Filipeion, som innehöll statyer av Kung Filip och hans son Alexander. Framför oss lämningarna av den plats som en gång var Zeus altare, ett altare byggd av askan av offerdjur. Med ett målande språk skildrade Ioannis platsen, dess tempel och statyer och de olympiska spelens historia. Hur det under spelen rådde en borgfred, då städer, regioner som låg i luven på varandra tog en paus för att ostört kunna samlas i Olympia, och hur allt större skaror från allt längre håll kom i och med att den grekiska världen växte.

Idrottsmännen blev idoler, berömda och ärade. Man tävlade nakna och kvinnor var förbjudna att delta eller vara åskådare. I över 1100 hundra år pågick spelen, även romarna som annekterade regionen på 146 f Kr tog spelen till sina hjärtan men 391 e. Kr var Olympias tid ute då Kejsare Theodosius förbjöd avgudadyrkan i hedniska tempel.

Med kristendomen lades en förlamande hand över den grekiska gudavärlden. Kanske något att sörja eller att fundera över? Författaren Staffan Stolpe med en gedigen kunskap om det grekiska skriver i sin bok Olympia ” det finns ingenting passivt, introvert, undersökande, metafysisk grubblande, skuldbelagt och själfullt glämsigt i de grekiska religiösa yttringarna. Det verkar snarare som om man inspirerades av sina gudar till att vara kreativa, höga, ljusa, humoristiska och bejakande”.

Spelen och gudarna var ett, en symbios, som befruktade varandra.

Några århundranden senare ödelade jordbävningar Olympia, den bredvidliggande floden ändrades sitt lopp och den fyllde den heliga lunden med jordslam. Jorden hopade sig över Olympia som en mäktig gravkulle och det skulle dröja ända in i andra halvan av 1800-talet innan platsen återupptäcktes och utgrävningar startade.

Besöket avslutades på Olympias arkeologiska museum. Ett museum som väl skulle kunna ha titeln konstmuseum. Överväldigande är de föremål som grävts fram och visas i museet. I den stora salen, på långsidorna visas de bägge gavelfälten på Zeustemplet, visserligen saknas delar men vad som satts samman ger en nästan komplett bild av den dramatiska historia som skulpturfriserna vill visa.

Längst upp i fonden av museet ser vi Nike, segergudinnan, skulptören är Paionios som gjorde henne i slutet på 400 -talet f. Kr, hon stod på en 8 meter hög pelare utanför Zeustemplet. Nu naggade av tiden men ändå tycks hon odödligt sväva bortom tid och rum. I ett av sidorummen, en glänsande staty av marmor, Hermes med Dionysiosbarnet på armen. Den föreställer gudarnas budbärare Hermes i färd med att föra den lilla Dionysios till nymferna i Nysa för att uppfostra honom. Någon som också såg honom var Hjalmar Gullberg som besökte Olympia 1932. ” Här vill jag stanna ” skriver han i sin dagbok. 20 år senare ger han ut en dikt som skildrar mötet med Hermes statyn. Slutet på dikten är en reflektion ” Vad har vi för bevis på statyernas död/utom sönderfallet, avlägsenheten?/ Vem vet hur länge de bor kvar i stenen?/ Om de vill nå oss med ett sista budskap/måste vi möta dem på halva vägen./ Så for jag i min ungdom till Olympia.

Vår nya inkvartering låg i staden Sparta, ett hotell efter huvudgatan. Den här kvällen löstes kollektivet upp och vi gick på egna initiativ till stadens utbud av matställen. I den tämligen kyliga kvällen kunde man här och där se genom restaurangernas fönster ikonsällskapets medlemmar runt borden. Diskuterandes eller kontemplativa? Säkert hade dagen satt sina spår!

Monemvasia

Nästa morgon var det, som vi vet, en ny dag. Nu var vi riktigt resvana och äntrade bussen som om vi aldrig gjort annat. Efter frukost lämnade vi hotellet och körde rakt söderut ner mot Peloponnesos sydspets, där liksom utslängt i havet låg dagens mål. På en massiva ö, som är som ett stort stenblock som sticker upp i havet ligger den lilla staden Monemvasia, nu ett turistmål, men under århundraden ett mål för hungriga erövrare. Bebyggelsen går tillbaka till 600 talet e Kr då man också funnit spår av en kyrka, på dess fundament ligger nu stadens mest berömda kyrka Christos Elkomenos. Kyrkan har sett en process av om- och tillbyggnader den senaste från 1697. Den ligger vid det lilla centraltorget mitt emot den byggnad som nu är museum men tidigare var moské. Vad som glädde oss i Ikonsällskapet var att kyrkan hyste en mycket förnämlig och berömd ikon från 1300 talet, som visar Kristi korsfästelse. Ikonerna i den här kyrkan har fört ett spännande liv, något svårutrett men det förefaller att ha varit som följer, att ursprungligen fanns en ikon som troligen hamnade i kyrkan på 1000 talet, den benämndes Elkomenos (Kristus på korset) och blev snabbt berömd också till den grad att Kejsaren Byzantios Isakkios II fylldes av habegär och försåtligt kom över ikonen och förde den till Konstantinopel 1190. Vad som hänt med den är oklart. Men längtan efter en Ikon av samma potential var starkt och på 1300 talet dök en ny Korsfästelse ikon av hög klass upp i kyrkan. Den karakteriseras som ett senbysantinsk mästerverk och kom att åtnjuta stor respekt. Men krig och förvecklingar ledde också till att denna ikon försvann och hamnade på ön Korfu under 150 år innan den återbördades till Monemvasia.

Men år 1979 var det åter dags, ikonen stals av två personer, varav den ena sades vara polis. Den kom åter ett år senare men i ett bedrövligt skick, den hade brutits i sex delar och ett intensivt och dyrbart restaureringsarbete startade. Men efter 32 år, 2011, kom ikonen åter till kyrkan under stora hedersbetygelser (hela ceremonin vid återlämnandet finns på YouTube för den intresserade).

Något som gick oss förbi, åtminstone för mig, är att staden Monemvasia också har en ikon av annat slag, poeten Yiannis Ritsos, som är född i staden och vars födelsehem nu är museum. Ritsos har kallat den lilla men massiva ön som staden ligger på för ett ”stenskepp” som flyter i havet. Ingen dum liknelse. Han var också en politisk aktivist och hans liv har dramatiskt färgats av den grekiska historien under det senaste århundradet. Aktiv i den grekiska motståndsrörelsen under kriget, ett krig som övergick till ett inbördeskrig där Ritsos var aktiv på vänstersidan, ledde till ett fyraårigt fängelsestraff. När juntan tog makten 1967 fängslades han åter. Under många år var han en kandidat för Nobelpriset i litteratur. Ett pris som han dock inte fick. Han dog 1990. På Youtube finns en tämligen kort video där han läser sin egen berömda dikt ”Monlight Sonata” på vacker grekiska medan kameran vandrar genom den lilla staden. Vår vän Theodore Kallifatides, som hedrade oss med sin närvaro vid vår avskedsmiddag några dagar senare, har översatt några av Ritsos dikter till svenska och som publicerades i bokform i början på 90-talet. Tyvärr har jag inte hittat någon av dem på nätet, det skulle ha passat bra att citera någon av dem som avslutning på det här lilla kapitlet om Monemvasia.

Mystras

På den femte dagen av vår resa tog vi ett stort steg in i den Bysantinska världen då större delen av dagen ägnades Mystras. Morgonens bussfärd blev kort då Mystras ligger strax utanför Sparta. Frankerna byggde där en fästning på en bergstopp i mitten på 1200-talet. En bebyggelse kom sedan att växa fram på bergssidan under fästningen. Men redan 1262 föll den i grekiska/bysantinska händer och blev snabbt ett center för den Bysantinska makten. Biskopssätet flyttades från Sparta och förnämliga kyrkor och kloster byggdes. Vad som växte fram var ett av de förnämligaste exemplen på sen bysantinsk kyrkoarkitektur, där också en tydlig influens från Konstantinopel kan spåras. Något som nog gick över huvudet på de flesta av oss men vi var nästan stumma av beundran inför de fresker som vi mötte på kyrko- och klosterväggar. Hänförelsen skapade också en atmosfär där inte bara vår skönsjungande guide stämde upp utan också en eller två av våra deltagare brast ut i sång.

Men som sagts, allt detta fantastiska låg på en bergssluttning som nog får kallas brant och det var med möda som de flesta av oss tog oss upp och ned. Framför allt upp.

Men vi kunde pusta ut i bussen som nu genom ett hisnande landskap tog oss till ett av naturens under med namnet Dirrou-grottan. Från höga berg vindlade vi oss ner till havsnivå och utrustades med flytvästar innan vi gick in i det imponerande grottsystemet som är vattenfyllt, mörkt och mystiskt. Vi fördelades på småbåtar med en gondoljär, som med sin långa stav skickligt styrde oss mellan nedhängande stalaktiter och tvära kurvor. Och grottan är stor, snart försvann de andra båtarna och tystnaden lade sig över vår färd, förutom ett stilla droppande och det milda plaskandet av vår gondoljärs stav när han vickande tog oss framåt. En dryg halvtimme färdades vi så innan vi åter släpptes upp i ljuset och värmen. Vi tog ett farväl av grott gudarna, för oss osynliga, men vars närvaro var påtagliga. Bussen styrde nu mot Kalamata och vår nya övernattnings. Från hotellet, där det låg vid stranden, hade vi en hänförande utsikt över havet. Ett litet minus var väl att mellan oss havet låg en livligt trafikerad gata, men kanske är det nordbons naturromantiska syn som spelar in, möjligt är det andra som uppskattar vimlet och trafiken. Men framåt natten blev det lugnare och det gick att sova med fönstret öppet och känna brisen från havet.

Nestors palats, Methoni

Fredag morgon, näst sista dagen på resan, men humöret är gott och ingen tecken på trötthet kan ses när vi äntrar bussen denna morgon. Peloponnesos kan fortfarande erbjuda den vetgirige mycket. Det första målet är det som kallas Nestors palats, det administrativa sätet för kungariket Pylos på 13- och 1200 talet f Kr. Homeros nämner platsen i sina skrifter. Det är den bäst bevarade palatsruinen av Mykensk ursprung i hela Grekland. Vi anländer som de första besökarna till det nybyggda centret som täcker utgrävningen av palatset, allt under ett glastak och med transparanta gångar som korsar palatsets olika rum. Vi förs mer än 3000 år tillbaka i tiden, anar livet och dess villkor, för palatsets innevånare och gäster.

Kanske det mest spännande är det nästan intakta badrum med ett vägghäst badkar (asaminthos) och i hörnen stora lerbehållare troligen för vatten och aromatiska oljor. Vattnet måste skopas in och ut. Homeros skriver om detta på 700 t Fk hur Polycaste, kungen Nestors dotter, ger den gästade Telemachus, Odyssees son ett renade, rituellt bad innan han träffar konungen. Mötet sker i palatset och badet bör ha ägt rum i sagda asaminthos. Utgrävningarna runt och i palatset har renderat i många fynd. Senast 2015 då en orörd grav påträffades som innehöll bland annat sigill och sigillringar som är makalöst detaljerade på ett sätt som gör det svårt att förstå hur de tillverkades men också varifrån inflytandet kom. Nya fynd tenderar att kasta nytt ljus på den rådande historieskrivningen, så också detta.

Efter lunch fortsatte färden söderut till kusten, ut till en udde och en legendarisk plats som främst venetianerna har satt på den historiska kartan, Methoni, en för dem strategisk plats. Den intogs på 1200 e Kr och en befäst stad växte upp innanför de kraftiga murarna som omslöt av havet på tre sidor och en rejäl vallgrav mot land. Den kom att bli ett betydande handelscentrum men också en viktig anhalt för pilgrimer på väg från Venedig till det Heliga landet. Efter en introduktion släpptes vi fria för egna strövtåg på området med dess lämningar. Här och där på murarna kunde vi se symboler för det Venetianska väldet, det bevingade St Markus lejonet bland annat. Men också från den ottomanska tiden, ruiner av moskéer och badhus, år 1500 föll fästningen i händerna på det Ottomanska väldet och förblev så in i 1800 talet.

På kvällen hade Efti arrangerat en fiskmåltid vid havet. En fin kväll där det skålades, sjöngs och diskuterades längs borden medan dagsljuset sänktes över havet och skapade en förtrolig stämning. När vi bröt upp var det mörkt. Vad som väntade var den sista natten på Peloponnesos. Nästa natt skulle tillbringas i Athen innan tidig avfärd på söndag morgon.

Sista dagen

Lördagen, den sista fulla dagen av resan. Solen sken och det var varmt, idag som alla dagar under veckan. Morgonen ägnades åt strövtåg på egen hand i Kalamata. Några av oss promenerade genom staden upp till den lokala marknaden, ivriga att se en del av det samtida Grekland, vår vecka hade ju mest ägnats åt det förflutna. Det var ju lördag och fullt med handlare som bjöd ut den tidiga säsongens grönsaker. Kunder trängdes kring stånden och luften ljöd av erbjudanden som ropades ut med hög röst. Kaféerna som kantade marknaden var fulla av människor som ställt ner sina kassar på marken och nu tog en kaffe för klara av transporten hem. Vi strövade runt, köpte något lite, ätbara souvenirer för släkt och vänner som väntade i hemlandet. Men det var snart dags att skynda åter, för att med väskor äntra bussen för avresa.

Men mellan oss och Athen låg den sista anhalten på vår resa Messene, en stad som hade sin höjdpunkt några hundra år före samt några hundra år efter Kristi födelse. Ett imponerande område (vet inte hur många gånger jag använt ordet imponerande i den här texten, men det beror på att mycket har varit så imponerande). Som sagt Messene låg där utbredd och åskådligt, ett stort område, som hade allt i ruinväg, agora, teater, stadium, tempel mm. Allt omgivet av en 9 km lång mur, som en gång var 7 meter bred och 9 meter hög. Ikonsällskapet grep sig ann uppgiften med energi, men värmen var pressande och även om vi är ungdomliga till sinnet är inte alltid kroppen med i svängarna så när vi kommit längst ned på området, vid stadium, så var gruppen lite uttunnad. Men vi återsamlades på vägen upp och väl i bussen var vi fulltaliga och resan mot Athen kunde påbörjas.

Medan tystnaden bredde ut sig i bussen i färden på motorvägen mot Aten så gav oss vår guide sin resumé över det nuvarande Grekland, en rundmålning av läget och politiken under de senaste åren. Inte ensidigt, utan en mångsidig belysning utav de problem som landet har och har gått igenom. Det kom att bli hans slutord på resan och de möttes med en varm applåd. Jag var imponerad av vår guide Ioannis, och jag tror att vi alla var det. Ordet guide har något slätstruket över sig, det kan stå för allt och inget, är mäktigt anonymt. Men Ioannis med sin djupa kunskap i grekisk historia, geografi, musik och litteratur är en guide i ordets bästa bemärkelse.

Det var också den sista sträckan vår eleganta chaufför rattade oss, skicklig och noggrann som han var förtjänade han all den uppskattning som vi gav honom.

Sista kvällen på hotellet var det dags för avskedsmiddag, tacktal hölls, arrangörerna prisades och hopp om nya resor uttrycktes. Eftis gode vän Theodore Kallifatides var gäst vid middagen och höll ett spirituellt anförande om sina kontakter med religion och ikoner.

Sammanfattningsvis, som jag hoppas har framgått, en lyckad resa på alla sätt.

Stockholm, augusti 2018

Thomas Birath

Vi vill här göra reklam för ytterligare en resa till Grekland som anordnas av en av sällskapets medlemmar, Efti Georlin:

**Fira grekisk påsk i bysantinska Makedonien.
22-29 april 2019**

Dag 1. Måndag

Ankomst till Thessalonikis flygplats kl 14.15 och vi åker direkt till Kastoria stad som ligger ca 17 mil nordväst om Thessaloniki.

Vi checkar in på hotellet och upptäcker sedan Kastoria stad med en liten guidad visning. Vi besöker även den vackra grottkyrkan Gudsmodern Mavriotissa.

Middag eller lunch i Kastoria och övernattnings där.

Dag 2. Tisdag

Efter frukosten åker vi norrut till Prespesfloderna (48 km) som gränsar till Fyrom och Albanien samt Ohridsjön. I närheten av floden ligger St Achilios' basilika från 1000-talet, byggd av den bulgariske tsaren Samuel.

Nästa besök blir till den pittoreska fiskebyn Psarades, där de lokala fiskemännen kommer att ta oss över med båtar till Asketaria - kapell fulla av bysantinskt ikonmåleri. Det var där eremiterna levde sina liv, högt uppe i grottorna långt borta från all civilisation och ära.

Vi äter lunch på den lokala tavernan i byn. Sedan far vi vidare till byn Germanos och besöker den bysantinska kyrkan med samma namn.

Övernattning i Kastoria.

Dag 3. Onsdag

Vi lämnar Kastoria och åker vidare till den pittoreska lilla staden Siatista (55 km) och tittar på den historiska gamla kyrkan med vackra ikonfresker från 17- och 1800-talen. Kaffepaus där.

Sedan fortsätter vi ca 1,5 timme till staden Ioannina där vi besöker det bysantinska museet samt klostren som ligger vid floden. I Ioannina åker vi över med båt till den lilla ön Nisaki för att besöka klostret.

Lunch eller middag där.

Övernattning i Ioannina.

Dag 4. Torsdag

Denna dag ägnas helt åt att besöka de traditionella Zagoriabyarna i det bergiga området i Ioannina.

Vi besöker även de lokala kyrkorna och får en hisnande utsikt över de dramatiska ravinerna.

Lunch och övernattning i Ioannina.

Dag 5. Långfredag

Vi lämnar Ioannina och åker till de spektakulära Meteoraklostren (66 km), där vi försöker besöka två eller tre av de sex fungerande klostren. Vi åker även till den pittoreska bergsbyn Metsovo och njuter av dess natur och besöker även den lilla kyrkan på torget i byn.

Lunch eller middag i byn Kastraki samt övernattning på mysiga och enkla Zozas hotell i Kastraki, alldeles nedanför Meteoraklostren.

Dag 6. Lördag påskafton

Heldagsutflykt till Plastirafloden, 56 km, en artificiell flod i närheten av staden Karditsa. Platsen anses vara en av de vackraste platserna i Grekland och säga påminna om Schweiz natur.

Vi firar påsknattsmässa i Kalambaka/ Kastraki-området.

Dag 7. Söndag påskdagen

Efter frukost lämnar vi Kastraki och åker mot Olympus. Vi gör ett besök på pittoreska Gamla Panteleimon-byn högt belägen uppe på berget Olympus med bedårande utsikt.

Där äter vi traditionell påsklunch som består av bl a lamm/killing.

Därefter besöker vi Dionysiosklostret också uppe på berget och träffar den grekiske svensktalande munken Fader Christothoulos som generöst tar emot oss och guidar oss på svenska och berättar om bl a klostrets historia.

På eftermiddagen åker vi till Thessaloniki (ca 120 km) och checkar in på vårt hotell i Perea som ligger vid havet.

Dag 8. Måndag

Checkar ut från hotellet och ca kl 12 åker vi till flygplatsen.

Avfärd 14.40

Pris 12 800 kr. Enkelrumstillägg 1 300 kr. I priset ingår:

Flygresor tur och retur

Buss under hela veckan med auktoriserad guide (engelsktalande)

Frukost samt lunch eller middag varje dag

Hotell 7 nätter

Inträden

Guide: Ioannis Kiortsoglou

Anmälan sker till Giorgios eller Ioannis på Travelhouse 08-7050067

Senast den 15/2- 2019

**Karin Tetteris artikel om fanorna från Pskov som utlovades till detta nummer: SE
Ikonsällskapetets hemsida.**

NY CD MED SCHNITTKE OCH PÄRT

Alfred Schnittke och Arvo Pärt är båda gränsöverskridare i många avseenden. Schnittke, av tysk-rysk-judisk börd, blev kristen sent och döptes katolskt, men kände sig lika hemma i Väst som i Öst. Arvo Pärt kom från en luthersk bakgrund men blev ortodox. Båda skriver religiös körmusik i var sin moderna stil, men med rötterna i både katolsk och ortodox kristendom. På en ny CD med Estniska Filharmoniska Kammarkören under Kaspars Putnins finns Schnittkes *Botpsalmer* (Stikhi Pokajanniye) från 1988. De ingick i det officiella firandet av den ryska kristendomens tusen år: storfursten Vladimirs dop. Texterna behandlar människans synd och längtan efter frälsning och utgår från brödradramorden på Vladimirs söner Boris och Gleb, förövalade av deras äldre bror Svjatopolk år 1015. Inga liturgiska texter alltså, men Schnittke anknyter till den ortodoxa liturgiens klanger med olika modernistiska tillskott och avledningar.

Också Pärts *Magnificat* (1989) och *Nunc dimittis* (2001) hålls i en liturgiskt färgad stil. Det första skrevs för en statlig kör i Berlin, där Pärt levde, det andra för den anglikanska domkyrkokören i Edinburgh. Texterna, Marias lovsång och Simeons lovsång, båda i Lukasevangeliet, har sin plats i liturgier i både Öst och Väst.

Kaj Engelhart

Schnittke – Psalms of Repentance; Pärt - Magnificat & Nunc Dimittis

Estonian Philharmonic Chamber Choir, dir. Kaspars Putnins

BIS-2292 (Naxos)

Årsavgiften för 2018, kr 200:-/person. Pg 121 05 33-4

Skriv även ditt namn under "Meddelanden"

**Har Du e-mail? Ge oss Din mailadress, så får Du rundbrevet
direkt i Din dator! Och meddela adressändring, tack!**

IKONSÄLLSKAPET

Ordförande: Per-Arne Bodin, pab@slav.su.se

<https://ikonsallskapet.com>